

Голові спеціалізованої вченої ради Д 17.127.03
в Класичному приватному університеті
д. держ. упр., професору
ОГАРЕНКУ В.М.

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
Бобровської Олени Юріївни
на дисертаційну роботу Мостового Валерія Олександровича
«Публічно-приватне партнерство в забезпеченні розвитку інфраструктури
територіальних громад», подану до захисту
на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування

Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами

Розбудова державності України, її економічний розвиток в умовах загальних модернізаційних процесів потребують нових підходів до злагодженої взаємодії між державним та приватним сектором у різних сферах життєдіяльності суспільства. Публічно-приватне партнерство як один з дієвих способів поєднання ресурсів органів державної влади, підприємств, громадян у вирішенні проблем розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад забезпечує ефективну взаємодію між усіма учасниками процесу публічного управління, обмежуючи монополізм, запобігаючи виникненню корупції. Поєднання публічних і приватних інтересів забезпечує ефективність управлінського механізму публічно-приватного партнерства, яке наразі виступає потужним інструментом економічного й соціального розвитку на регіональному та місцевому рівнях. У цьому контексті дисертація Мостового В. О. є актуальним та перспективним, глибоким і логічним за змістом науковим дослідженням, що має теоретичну значущість та практичну цінність.

Дисертаційна робота виконана в межах наукових тем Класичного приватного університету: «Теоретико-методологічні та філософсько-історичні основи розвитку й перспективи реформування державного управління в Україні» (номер державної реєстрації 0113U000589), «Теорія і практика публічного управління й адміністрування в Україні та зарубіжних країнах» (номер

державної реєстрації 0116U002645). Внесок здобувача полягає в систематизації та узагальненні концептуальних засад публічно-приватного партнерства в забезпеченні розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Наукова новизна результатів дослідження

Дисертаційна робота має завершену логічну структуру, побудовану відповідно до поставлених завдань, що дає змогу простежити авторський підхід до вирішення складної наукової проблеми. Предмет і об'єкт дослідження чітко сформульовані, що дозволило обрати необхідні методи дослідження і досягти поставленої мети щодо науково-теоретичного обґрунтування упровадження публічно-приватного партнерства як одного з напрямів удосконалення системи управління розвитком інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

Серед найсуттєвіших наукових результатів, отриманих дисертантом, варто виокремити такі: *вперше* розроблено та науково обґрунтовано концептуальну модель забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад в умовах публічно-приватного партнерства, яка інтегрує такі складники: мету, суб'єкти взаємодії публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; нормативну базу публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; принципи взаємодії в контексті публічно-приватного партнерства; об'єкти розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; найпривабливіші сфери для реалізації проєктів публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; етапи реалізації проєктів розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад в межах публічно-приватного партнерства; компоненти відповідності приватних партнерів для публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад (мотиваційний, компетентний, авторитетний, результативний) та критерії відбору приватних партнерів для публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад до кожного з компонентів; переваги впровадження публічно-приватного партнерства в об'єднаних територіальних громадах та очікуваний результат; *удосконалено*: 1) напрями

розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад (спрямованість інфраструктурних проєктів на спеціальну адаптацію до вимог і потреб громади; ремонт, якісне технічне утримання автомобільних доріг; будівництво, реконструкція інженерних мереж, об'єктів житлово-комунального господарства; модернізація соціальної сфери та соціального захисту людей; забезпечення достатнього рівня спроможності системи охорони здоров'я в лікуванні та профілактиці COVID-19; створення сприятливих умов для розвитку сильного і конкурентоспроможного малого та середнього бізнесу; створення та збереження робочих місць для жителів громади; подолання шкідливого впливу промислових підприємств на екологію об'єднаних територіальних громад, постійний моніторинг якості повітря та забруднення довкілля; збільшення тривалості життя людей об'єднаних територіальних громад; реконструкція, розширення полігонів твердих побутових відходів, будівництво сміттєпереробних комплексів); 2) наукові підходи до визначення критеріїв відбору приватних партнерів для публічно-приватного партнерства з метою розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад: зацікавленість у розвитку об'єднаних територіальних громад; наявність стратегії розвитку інфраструктури об'єднаної територіальної громади; інвестиційна спроможність для реалізації стратегії; готовність до взаємодії «влада-бізнес» (як індикатора мотивації готовності до участі в публічно-приватному партнерстві з метою забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад); кваліфікація, обізнаність, професіоналізм; досвід проєктної діяльності, взаємодії в публічно-приватному партнерстві; дієздатна команда; володіння формами роботи з бізнесом та інвесторами; спроможність ефективного управління; готовність до навчання та вдосконалення у сфері публічно-приватного партнерства (як індикатора компетентності учасників публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад); репутація серед бізнесу, інвесторів, підтримка підприємництва; рейтинги регіону, об'єднані територіальні громади в ділових колах; відкритість влади; відсутність корупційних проявів; дотримання правил і процедур, відсутність суттєвих скарг та нарікань (як індикатора авторитетності партнерів); ефективність проєктної діяльності; високий рівень залучення інвестиційних ресурсів для реалізації проєктів розвитку

інфраструктури об'єднаних територіальних громад; високі економічні показники; реалістичність і релевантність пропозицій публічно-приватного партнерства (як індикатора результативності діяльності в межах публічно-приватного партнерства з метою забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад); *набули подальшого розвитку*: 1) понятійно-категоріальний апарат державного регулювання публічно-приватного партнерства в забезпеченні розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад України, а саме: розкриття сутності поняття «публічно-приватне партнерство» як специфічного виду юридично оформленої довготривалої комплексної взаємодії державної влади або місцевого самоврядування та приватного сектора, що передбачає партнерські відносини публічних і приватних учасників і яка спрямована на вирішення соціально-економічних завдань національного та регіонального значення, зокрема на забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад, на основі об'єднання досвіду й очікуваних результатів, розподілу фінансових ризиків і відповідальності органів публічної влади та бізнесу з метою реалізації запланованих інвестиційних проєктів; 2) концепт формування діяльності органів місцевого самоврядування щодо розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад з залученням механізмів публічно-приватного партнерства.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та пропозиції, сформульовані Мостовим В. О. в дисертації, є чіткими й обґрунтованими, послідовними та логічними, змістовними й аргументованими, достовірними та переконливими, що забезпечується оптимальною дослідницькою методологією; комплексним застосуванням використанням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: абстрактно-логічного (з метою визначення сутності понять «публічно-приватне партнерство», «інфраструктура об'єднаної територіальної громади»); аналізу та синтезу (для характеристики зарубіжного досвіду організації публічно-приватного партнерства в державному управлінні та визначення перспектив його використання в Україні й характеристики механізмів розвитку публічно-приватного партнерства);

систематизації (під час висвітлення наукової дискусії щодо розвитку публічно-приватного партнерства в системі державного управління загалом та його особливостей у контексті місцевого самоврядування й розвитку об'єднаних територіальних громад); моделювання (з метою розробки концептуальної моделі забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад); узагальнення (для формулювання висновків та пропозицій). Це підтверджує глибоке опрацювання проблеми й наукову зрілість дисертанта.

Ґрунтовність дослідження підкреслюється можливістю відтворення досвіду з вирішення окресленої проблеми, свідченням чого є чотири довідки про впровадження результатів дисертаційного дослідження (стор. 243 – 246).

Детальне ознайомлення з текстом дисертації дає підстави стверджувати, що підхід автора до розкриття ролі публічно-приватного партнерства в забезпеченні розвитку інфраструктури територіальних громад є комплексним і новаторським.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади публічно-приватного партнерства в державному управлінні» висвітлено сутність поняття «публічно-приватне партнерство»; розкрито історико-управлінський аспект розвитку публічно-приватного партнерства; відстежено генезу наукової думки щодо розвитку публічно-приватного партнерства в системі державного управління загалом та його особливостей в контексті місцевого самоврядування і об'єднаних територіальних громад зокрема; окреслено зарубіжний досвід організації публічно-приватного партнерства в державному управлінні; запропоновано авторську дефініцію поняття «публічно-приватне партнерство».

Дослідник відстежив наукову дискусію щодо управлінських засад публічно-приватного партнерства (стор. 21 – 38); розглянув поняття «публічно-приватне партнерство» як складне багаторівневе суспільне явище (стор. 40 – 41); охарактеризував етапи розвитку публічно-приватного партнерства у світі загалом і в Україні зокрема та його правове забезпечення (стор. 45 – 63).

Вартісним, на наш погляд, є авторське визначення поняття «публічно-приватне партнерство» як специфічний вид юридично оформленої довготривалої комплексної взаємодії державної влади або місцевого самоврядування та приватного сектора, що передбачає партнерські відносини

публічних і приватних учасників і яка спрямована на вирішення соціально-економічних завдань національного та регіонального значення, зокрема на забезпечення розвитку інфраструктури, на основі об'єднання досвіду й очікуваних результатів, розподілу фінансових ризиків і відповідальності органів публічної влади та бізнесу з метою реалізації запланованих інвестиційних проєктів (стор. 43).

У другому розділі «Сучасний стан публічно-приватного партнерства об'єднаних територіальних громадах» розкрито зміст понять «територіальна громада», «інфраструктура об'єднаної територіальної громади» та методологічні підходи до публічно-приватного партнерства в розвитку територіальних громад; висвітлено основи управління розвитком об'єднаних територіальних громад в Україні; окреслено чинники зацікавленості в публічно-приватному партнерстві держави, об'єднаної територіальної громади й бізнесу та його переваги в контексті розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; визначено перешкоди впровадженню публічно-приватного партнерства на рівні місцевих громад в Україні.

Дослідник акцентує увагу на характеристиці ключових принципів співробітництва між державними та приватними партнерами при вирішенні економічних та соціальних завдань в межах об'єднаної територіальної громади (стор. 96 – 100) та чинників впливу на результативність публічно-приватного партнерства розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад (стор. 101 – 103), а також чинників зацікавленості в публічно-приватному партнерстві держави, територіальної громади, приватного бізнесу (стор. 104).

Автор пропонує власне визначення поняття «інфраструктура об'єднаної територіальної громади»: це – об'єкти житлово-комунального господарства; вулично-шляхову мережу; об'єкти водопостачання та водовідведення; об'єкти охорони здоров'я та соціального захисту населення; об'єкти освіти (школи, гімназії, ліцеї, дошкільні заклади, центри дитячої творчості); об'єкти культури (музеї, історичні та природні пам'ятки); об'єкти спорту, фізичної культури і туризму (тренувальні зали, плавальні басейни, стадіони, спортивні школи тощо); парки відпочинку; дитячі майданчики; вуличне освітлення тощо.

Створення нових об'єктів інфраструктури, реалізація суспільно значущих проєктів потребують інтеграції фінансових ресурсів.

Дослідник наголошує на значущості соціальної відповідальності приватних підприємців, які виступають учасниками публічно-приватного партнерства в контексті розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад.

У третьому розділі «Концептуальні основи розвитку публічно-приватного партнерства в об'єднаних територіальних громадах України» визначено та охарактеризовано організаційний механізм розвитку публічно-приватного партнерства в Україні; розкрито соціально-економічні аспекти публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад на прикладі Запорізької області; висвітлено роль публічно-приватного партнерства в подоланні негативного екологічного впливу промислових підприємств у об'єкти об'єднаних територіальних громад; розроблено концептуальну модель забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; наведено статистичні дані щодо розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад Запорізької області за 2018–2020 рр.; окреслено перспективи соціально-економічного та культурного розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад Запорізької області; окреслено ключові напрями Стратегії розвитку міста Запоріжжя до 2028 р., Плану заходів з її реалізації на 2021 – 2024 рр., Програм соціально-економічного та культурного розвитку Запорізької області на 2019 – 2021 рр.

На наш погляд, на особливу увагу в цьому розділі заслуговує розроблена автором концептуальна модель забезпечення розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад в умовах публічно-приватного партнерства (рис. 3.7, стор. 148), яка включає: мету, суб'єкти взаємодії публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; нормативну базу публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; принципи взаємодії в контексті публічно-приватного партнерства; об'єкти розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; найпривабливіші сфери для реалізації публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних

громад; етапи реалізації проєктів розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад; компоненти відповідності приватних партнерів для публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад та критерії відбору приватних партнерів для публічно-приватного партнерства в розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад до кожного з компонентів, а також переваги впровадження публічно-приватного партнерства та очікуваний результат.

У дисертаційній роботі підкреслюється необхідність реалізації комплексної системи заходів, спрямованих на безпечні умови для економічного та інвестиційного розвитку об'єднаних територіальних громад Запорізької області, збереження робочих місць та добробут населення в умовах поширення захворювання на COVID-19. Акцентується увага на необхідності пошуку шляхів розробки нових інструментів для визначення напрямів сталого розвитку держави загалом й об'єднаних територіальних громад зокрема.

У загальних висновках, які є чіткими, послідовними, логічними й виваженими, викладено основні результати дослідження, що свідчить про вміння дослідника бачити актуальні наукові проблеми й успішно шукати шляхи для їхнього практичного вирішення.

Отже, можна стверджувати, що ступінь обґрунтованості результатів дослідження Мостового В. О. посилюється методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу (опрацьовано 295 джерел); виявленням закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної проблеми; широтою й різноманітністю теоретичної бази, послідовністю та логічністю викладу матеріалу, відповідністю одержаних наукових результатів поставленій меті та основним завданням дослідження.

Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення одержаних результатів дисертаційної роботи полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, що підтверджується використанням окремих здобутків дослідження у

діяльності Запорізької міської ради, зокрема при розробці «Програми економічного і соціального розвитку м. Запоріжжя на 2021 рік» (довідка про впровадження № 06/03-27/02708 від 20.08.2020 р.), у роботі районної адміністрації Запорізької міської ради по Олександрівському району при розробленні нормативно-правових актів, обґрунтуванні програмних документів районної адміністрації тощо (довідка про впровадження № 20/02-28 від 20.02.2021 р.). Ідеї організації публічно-приватного партнерства, структура угод про соціальну відповідальність членів громади, корпоративної культури, яка інтегрована в соціальну систему територіальної громади м. Запоріжжя, реалізовано в практичній діяльності ПАТ «МОТОР СІЧ» (довідка про впровадження № ДСО/03-10786 від 03.03.2021 р.).

Теоретичні розробки дисертаційної роботи використовуються в навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін: «Регіональне управління та місцеве самоврядування в Україні», «Державне та регіональне управління» (довідка про впровадження № 45 від 02.09.2020 р.).

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід та розроблено практичні рекомендації щодо перспективних напрямів розвитку публічно-приватного партнерства на регіональному рівні.

Основні результати наукового дослідження, викладені в дисертації, отримані автором особисто. Основні положення дисертації опубліковано у 12 наукових працях, з них: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – стаття в міжнародному виданні. Результати дисертаційної роботи були оприлюднені на 7 комунікативних заходах різного рівня.

Оцінка стилю та мови викладення результатів дисертаційної роботи та змісту автореферату

Представлена до захисту дисертаційна робота написана науковою мовою, матеріал викладено у логічній послідовності, науковий апарат роботи якісно

оформлений, текстовий та графічний матеріали збалансовані й підпорядковані реалізації основних завдань дослідження. Розділи дисертації логічно пов'язані між собою. У цілому, слід зазначити, що стиль написання дисертаційної роботи характеризується науковою обґрунтованістю та послідовністю, аргументованістю висновків. Проведене дослідження має теоретичний, методичний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи.

Автореферат дисертації достатньо повно розкриває основні її положення і є ідентичним за структурою та змістом роботи. Всі наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в авторефераті, детально розкриті в дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи та автореферату

Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертації потрібно відмітити, що робота не позбавлена певних недоліків, мають місце дискусійні положення та окремі зауваження, які полягають у наступному:

1. Розглядаючи ключові поняття дослідження в першому розділі роботи, поняття «інфраструктура об'єднаної територіальної громади» автор детально розглянув в другому розділі, хоча було б логічним і доцільнішим ці матеріали представити в межах характеристики першого розділу.

2. Досліджуючи публічно-приватне партнерство, як співпрацю бізнесу, державної та муніципальної влади, в роботі зустрічається термін «державно-приватне партнерство» (як взаємодія бізнесу і державної влади), використання якого в даному дослідженні є недоречним, оскільки роботу присвячено проблемам забезпечення розвитку інфраструктури на рівні територіальних громад, а саме, публічно-приватне партнерство, як підкреслює автор, сприяє залученню ресурсів інвестиційно-спроможних приватних структур у суспільно значущі проекти економічного та соціального розвитку в інфраструктурні програми оновлення певних об'єднаних територіальних громад (стор. 7).

3. У першому розділі дисертації висвітлено зарубіжний досвід публічно-приватного партнерства, окреслено етапи його становлення та розвитку. Проте, на нашу думку, недостатньо уваги приділено ролі публічно-приватного

партнерства в забезпеченні розвитку інфраструктури окремих територіальних об'єднань у країнах зарубіжжя. Зокрема, можна було б зосередитися на висвітленні досвіду Республіки Польща в реформуванні територіальної організації публічної влади тощо.

4. В авторефераті (стор.10) зазначено, що в роботі «окреслено перспективи соціально-економічного та культурного розвитку інфраструктури 67 об'єднаних територіальних громад Запорізької області», однак в тексті дослідження висвітлення стану розвитку перелічених об'єднаних територіальних громад відсутнє.

5. Окремі положення щодо результатів виконання програм соціально-економічного розвитку Запорізької області та міста Запоріжжя варто було б винести з третього розділу в додатки, оскільки, на наш погляд, велика кількість прикладів дещо переобтяжує розділ.

Висловлені зауваження і дискусійні положення мають в основному рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, її теоретичну та практичну значущість.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Мостового Валерія Олександровича є самостійним, завершеним науковим дослідженням. Винесені на захист нові положення, висновки та рекомендації є достовірними, а декларована наукова новизна адекватно розкривається в роботі. Рівень проведених досліджень та їх практична спрямованість свідчать про наукову зрілість здобувача. Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображують основні положення, висновки та рекомендації, які стали результатом авторського дослідження.

Актуальність обраної теми дослідження, належний науково-теоретичний рівень, аргументованість і достовірність отриманих висновків та рекомендацій, ступінь наукової новизни, теоретична та практична значущість, стиль викладення матеріалу та оформлення рукопису дають підстави зробити висновок, що дисертаційна робота на тему «Публічно-приватне партнерство в забезпеченні розвитку інфраструктури територіальних громад» за своїм

змістом, науковою новизною і прикладною цінністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор, Мостовий Валерій Олександрович, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.04 – місцеве самоврядування.

Офіційний опонент,

професор кафедри економіки
та соціально-трудова відносин
Університету митної справи та фінансів,
д. держ. упр., професор

 О. Ю. БОБРОВСЬКА

Підпис О. Ю. Бобровської засвідчує
Учений секретар Університету
митної справи та фінансів

Т. М. БРУС

«13» вересня 2021 р.

